

ПРАВОВА ПРИРОДА ДОКТРИНИ ДРУЖНЬОГО СТАВЛЕННЯ ДО НОРМ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

БАЙРАЧНА Лариса Кімівна - к. філос. н, доцентка, доцентка кафедри конституційного права України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

КОВЕРНИК Дарина Володимирівна - студентка магістратури факультету права та економічної безпеки Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

УДК 341.01;340.13

DOI: <https://doi.org/10.71404/LAW.UA.2026.1.3>

Особлива увага приділяється практичній реалізації цієї доктрини в країнах із континентальною системою права, що прагнуть європейської інтеграції. На прикладі юриспруденції Конституційного Суду України, зокрема у справах, що стосуються обмеження особистої свободи та примусової госпіталізації, демонструється, як КСУ використовує принцип дружнього ставлення для гармонізації тлумачення національних норм. Проводиться порівняльний аналіз із досвідом Федерального конституційного суду Німеччини, який також використовує цей принцип для усунення колізій між Основним законом та міжнародними зобов'язаннями. Зроблено висновок, що доктрина дружнього ставлення є цінним методологічним підходом і практичним інструментом для діалогу національного та міжнародного права, що особливо актуально для України в контексті її євроінтеграційних прагнень.

Ключові слова: правова природа, доктрина, дружнє ставлення до міжнародного права, імплементація, діалог, гармонізація, Конституційний Суд України, Європейський суд з прав людини, права людини.

Постановка проблеми

Доктрина дружнього ставлення – це концепція, яка покликана узагальнити набір принципів міжнародного права, сформульованих у Декларації ООН ще в 1970 році, і передбачає, що держави-суб'єкти міжнародного права повинні «добросовісно» враховувати ці принципи у своїй міжнародній поведінці. Проте, на відміну від типової дого-

вірної норми, декларація не має характеру міжнародного договору з чітко встановленими зобов'язаннями, а є рекомендаційним актом Генеральної Асамблеї ООН, що породжує питання про її юридичну природу, обов'язковість, правову силу та статус у системі джерел міжнародного та внутрішнього права. Невизначеність правової природи декларативних міжнародних актів, відсутність прямої юридичної обов'язковості окремих принципів міжнародного права, а також ризик колізій між міжнародними стандартами та конституційними нормами породжують складні питання для національних судів. Особливо гостро вони проявляються у справах, що стосуються обмеження фундаментальних прав і свобод, де формально достатні національні гарантії можуть виявлятися недостатніми з погляду міжнародних стандартів захисту прав людини.

Практика Конституційного Суду України засвідчує поступове впровадження дружнього до міжнародного права підходу, зокрема через звернення до положень Європейської конвенції з прав людини та практики Європейського суду з прав людини. Водночас залишається відкритим питання щодо критеріїв і меж такого тлумачення: якою мірою міжнародні норми можуть і повинні впливати на зміст конституційних гарантій, не перетворюючись на механізм їх фактичного перегляду поза встановленою процедурою. Порівняльний аналіз німецької доктрини *Völkerrechtsfreundlichkeit* демонструє можливість поєднання відкри-

тості до міжнародного права з пріоритетом конституційних засад, однак потребує критичного осмислення з точки зору її застосовності в українському правопорядку. Відтак, незважаючи на символічну значущість, юридична природа доктрини лишається дискусійною.

Стан дослідження проблеми

Хоча доктрина дружнього ставлення до міжнародного права має глибоке історичне коріння, сучасна наукова думка продовжує активно дискутувати про її точну природу, правову силу та ефективність в імплементаційних процесах. Останні дослідження українських та зарубіжних науковців, зокрема М.В. Бурми, С.К. Міми, М.В. Білака та інших, спрямовані саме на подолання цієї теоретичної та практичної прогалини.

Ключовий напрямок цих напрацювань полягає в пошуку шляхів перетворення декларативних принципів на реальні, імперативні норми з чіткішим нормативним статусом, або принаймні в обґрунтуванні такої можливості. У сучасному науковому дискурсі критичний аналіз доктрини «дружнього ставлення» до міжнародного права виявляє суттєві застереження щодо її практичної імплементації, акцентуючи увагу на ризиках інструменталізації правових норм. Дослідники Каленіченко Л. та Слинко Д. наголошують, що за зовнішньою лояльністю до міжнародного правопорядку може приховуватися небезпечний процес «приватизації» міжнародних норм, коли останні втрачають свій об'єктивний, імперативний характер і трансформуються в гнучкий засіб реалізації державних або політичних амбіцій [6, с. 25-26]. Замість функціонування як системи універсальних та загальнообов'язкових приписів, покликаних регулювати відносини на засадах рівності, міжнародне право в такій інтерпретації ризикує перетворитися на механізм обслуговування вузьконаціональних інтересів, що суттєво викривляє його первинну природу.

Аналіз фундаментальних наукових розвідок, спрямованих на вивчення справжньої поведінки акторів на світовій політичній арені, переконливо демонструє існування глибокого дуалізму між декларативними за-

явами та практичними діями держав. Дипломатична риторика, насичена конструкціями про «дружнє ставлення» та партнерство, у багатьох випадках виконує функцію інструментального камуфляжу, за яким ховається жорстка та безкомпромісна пріоритезація національного суверенітету над будь-якими зовнішніми зобов'язаннями. Водночас у науковому дискурсі, наприклад у працях Міми І.В., поширена думка про небезпеку інструменталізації декларативних норм [7, с. 184].

Розмиті формулювання на кшталт «дружнього ставлення» можуть перетворюватися на зручний механізм для легітимізації агресивних або надзвичайних заходів, оскільки кожна суверенна держава залишає за собою право самостійно тлумачити момент настання загрози та обирати спосіб виконання або невиконання своїх обов'язків. Подібна дискреція в трактуванні норм фактично руйнує концепцію універсальності міжнародного права, перетворюючи його на інструмент політичної маніпуляції, а не засіб забезпечення глобальної стабільності.

Відтак метою статті є дослідження правової природи доктрини дружнього ставлення до норм міжнародного права, з'ясувати, чи може вона розглядатися як дієве джерело права. Для досягнення цієї мети поставлено такі **завдання**: - розкрити сутність доктрини дружнього ставлення як компромісної моделі співвідношення міжнародного та внутрішнього права; - дослідити практику застосування доктрини Конституційним Судом України, зокрема в контексті захисту прав людини та імплементації юриспруденції ЄСПЛ; - провести аналіз розвитку німецького «принципу поваги до міжнародного права» та правові позиції Федерального конституційного суду Німеччини.

Наукова новизна дослідження

Незважаючи на теоретичне підґрунтя, стаття присвячена комплексному аналізу невирішених аспектів доктрини «дружнього ставлення» в умовах, коли основоположні акти, як Декларація ООН 1970 року, мають переважно декларативний характер, що вимагає пояснення її ролі як методологічного

підходу та правової філософії. Спостерігається критика доктрини з позиції інструменталізації: лояльність може бути дипломатичним прикриттям для селективного застосування норм та пріоритезації національних інтересів, що підриває передбачуваність міжнародного правопорядку. Необхідно визначити оптимальні межі дискреції національних органів при інкорпорації та адаптації міжнародних норм. Потрібно визначити методологічну цінність зарубіжного досвіду для уникнення помилок у процесі імплементації міжнародно-правових стандартів.

Виклад основного матеріалу дослідження

У сучасному світі, де держави тісно пов'язані міжнародними зобов'язаннями, необхідні стабільні механізми для гармонійної інтеграції норм міжнародного права у внутрішнє законодавство. Однією з ключових концепцій є «доктрина дружнього ставлення до міжнародного права», що вимагає від держави не формально, а добросовісно враховувати міжнародні зобов'язання та бути готовою імплемувати їх у свою правову систему. Концепція має глибоке підґрунтя в загальних принципах, закладених у низці міжнародних документів. Декларація про принципи міжнародного права щодо дружніх відносин та співробітництва між державами, ухвалена Генеральною Асамблеєю ООН у 1970 році, є фундаментальним актом. Ідея формалізації універсальних принципів взаємин, як-от: недоторканість суверенітету, заборона застосування сили, невтручання, рівність держав, право на самовизначення, виникла після створення ООН та ухвалення її Статуту у 1945 році [1]. Статут визначив фундаментальні цілі: підтримку миру, повагу до прав людини та суверенітету держав, міжнародну співпрацю. Статут закріплює повагу до суверенітету, невтручання, мирне вирішення суперечностей та імперативну важливість дотримання міжнародних зобов'язань. Ідея дружнього ставлення є продовженням принципів, закладених у Статуті ООН. Проте, оскільки Статут не завжди надає деталізовані правила застосування, Декларація 1970 року

намагалася консолідувати, систематизувати та уточнити основні норми, перетворивши принципи Статуту на більш чіткі стандарти. В ухвалі Декларації міститься широкий перелік принципів, включаючи виконання міжнародних зобов'язань добросовісно [2].

Водночас у науковій та правозастосовній літературі існують застереження щодо доктрини. По-перше, декларація 1970 року має характер політично-правового акта Генеральної Асамблеї ООН, вона не є «договірним» документом і формально не створює прямої юридичної обов'язковості для держав-членів. Тобто її норми носять декларативний характер, хоча мають потужний символічний і наративний потенціал. По-друге, реалізація доктрини значною мірою залежить від політичної волі, правової культури, ефективності державних інститутів: недотримання або селективне застосування міжнародних норм може підірвати її легітимність, породжувати правову невизначеність. Інколи виникає критика, що це може призводити до надмірної залежності від міжнародних рішень, зростання ролі міжнародних судів як чинників впливу на внутрішнє право. Також, враховуючи, що міжнародні норми універсальні, а національна правова система має свою специфіку, інколи можуть виникати конфлікти між міжнародними зобов'язаннями та національним законодавством або конституцією. У таких випадках доктрина вимагає балансування, не автоматичного підкорення нормам міжнародного права, а їх добросовісного врахування з урахуванням національного контексту.

Доктрина дружнього ставлення, що передбачає гармонізаційне тлумачення національного і міжнародного права, ілюструється практикою Конституційного Суду України. При вирішенні питання про конституційність примусової госпіталізації осіб до психіатричного закладу, Суд у рішенні № 2-рп/2016 (справа про судовий контроль за госпіталізацією недієздатних осіб до психіатричного закладу) зіткнувся з колізією між обсягом гарантій у національному Основному Законі та міжнародному договору [3]. Ч. 1 ст. 29 Конституції України встановлює загальну гарантію права на свободу й особисту недоторканність, тоді як інші

положення присвячені переважно процесуальним гарантіям недоторканності в контексті кримінального провадження. Водночас, ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, крім процесуальних гарантій у кримінальному процесі, містить значно ширший вичерпний перелік законних підстав для обмеження свободи. До підстав належать: невиконання правомірною судового припису для виконання юридичного обов'язку; затримання неповнолітніх для передачі компетентним органам; законне затримання осіб для запобігання поширенню інфекційних захворювань, психічнохворих, алкоголіків, наркоманів; а також затримання для попередження несанкціонованого в'їзду чи з метою здійснення процедури депортації або екстрадиції. Справа демонструє відмінності в правовому регулюванні між конституційним і конвенційним механізмами захисту прав людини. За обставин виникає необхідність цілісного та узгодженого тлумачення розбіжностей. Оскільки постає питання співвідношення між національною Конституцією і ратифікованим міжнародним договором, ключовими аспектами стають юридична сила правових актів та сумісність загальних засад порівнюваних правопорядків [3].

Конституційний Суд України, приймаючи рішення № 2-рп/2016, використав відому правову доктрину «залишення особи в спокої», яка дозволяє втручання в особисту свободу лише у виняткових обставинах, обґрунтованих вагомими юридичними підставами. Оскільки стаття 29 Конституції України містить лише загальне застереження про неприпустимість довільного посягання на свободу, конкретизуючи підстави обмеження лише частково, переважно в кримінальному процесі, Суд звернувся до положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та юриспруденції Європейського суду з прав людини, що деталізують законні підстави для втручання. Суд назвав це принципом дружнього ставлення до міжнародного права. Застосовуючи правові позиції ЄСПЛ у справах «Stork проти Німеччини» та «Stanev проти Болгарії», КСУ підкреслив, що стаття 5 Конвенції покладає на державу позитивний обов'язок забезпе-

чувати захист свободи осіб під її юрисдикцією, адже відсутність активного захисту є несумісною з важливістю особистої свободи [4].

Застосування Конституційним Судом України правових позицій ЄСПЛ виступає дієвим інструментарієм посилення обґрунтованості власних рішень задля зміцнення їхнього демократичного підґрунтя. Вказана тенденція репрезентує процес запозичення юридичних конструкцій, спрямованих на інтенсифікацію захисту людських прав та модернізацію механізмів їхньої реалізації. У межах провадження стосовно примусової госпіталізації до спеціалізованих установ орган конституційної юстиції утвердив універсальний статус стандартів судової перевірки будь-яких форм державного втручання у сферу індивідуальної автономії, зокрема тих, що зумовлюють обмеження особистої свободи. Окреслене явище нерідко описують крізь призму запровадження міжнародних стандартів, під чим розуміють встановлений державою алгоритм оперування нормами світового правопорядку на власній території. Зазначена дефініція вбачається невичерпною, оскільки вона ігнорує фазу безпосереднього вростання таких положень у тканину національного законодавства, що становить фундаментальну складову процесу їхнього фактичного засвоєння. Практика розгляду справ щодо надання психіатричної допомоги підтверджує наявність у інституцій конституційного контролю свободи волі стосовно визначення сутнісних характеристик та обсягів адаптованих правових моделей. Значно ширшим полем розсуду в цьому контексті володіє гілка законодавчої влади. Водночас органи публічного управління залишаються жорстко обмеженими рамками закону, а їхні юридично значущі дії підлягають обов'язковому судовому перегляду на предмет дотримання конституційних засад та критеріїв законності.

Важливим прикладом застосування дружнього ставлення до норм міжнародного права стало Рішення Конституційного Суду України від 20 грудня 2018 року № 13-рп/2018, ухвалене за результатами розгляду конституційного подання Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини [5].

Предметом судового контролю стала перевірка на відповідність Основному Закону окремих положень Закону України «Про психіатричну допомогу», зокрема тих, що регулювали порядок госпіталізації до психіатричного закладу особи, визнаної судом недієздатною. Велика палата Конституційного Суду визнала неконституційним положення шостого речення частини першої статті 13 згаданого нормативного акта, оскільки воно дозволяло примусову госпіталізацію виключно на підставі рішення органу опіки та піклування, ігноруючи необхідність судового контролю. Така адміністративна процедура створювала надмірні ризики зловживань та порушувала конституційні гарантії свободи й особистої недоторканності, перетворюючи вразливу особу на об'єкт адміністративного впливу замість суб'єкта права.

Зазначений акт конституційного правосуддя характеризується не лише відновленням справедливості в конкретній сфері медичного права, але й демонструє утвердження у вітчизняній юриспруденції доктрини «дружнього ставлення до міжнародного права». Згадана концепція виступає наскрізною ідеєю правового мислення Суду в цій справі, визначаючи методологію тлумачення національних норм. Сутність такого підходу полягає не в автоматичному приматі міжнародних договорів над Конституцією, а у використанні міжнародних стандартів як орієнтира для інтерпретації конституційних прав і свобод. Конституційний Суд виходить із позиції, що тлумачення національних гарантій має відбуватися крізь призму положень Європейської конвенції з прав людини та практики Європейського суду з прав людини, які слугують мінімальним стандартом захисту.

У практичному вимірі реалізація доктрини дружнього ставлення означає відмову від суто формального, буквального прочитання тексту Конституції на користь динамічного тлумачення, що враховує еволюцію прав людини в європейському правовому просторі. Рішення № 13-р/2018 яскраво ілюструє, як орган конституційної юрисдикції, спираючись на автентичну інтерпретацію ст. 5 Конвенції (право на свободу та особисту недоторканність) у рішеннях ЄСПЛ, вияв-

ляє дефіцит правового регулювання на національному рівні та усуває його. Зазначена методологія дозволяє гармонізувати вітчизняне законодавство із зобов'язаннями України перед Радою Європи, запобігаючи ситуаціям, коли внутрішні правові норми стають джерелом системних порушень прав людини. У такий спосіб забезпечується єдність судової практики та інтеграція української правової системи в загальноєвропейський контекст захисту прав і свобод.

Принцип дружнього ставлення до міжнародного права відомий у Німеччині як «принцип поваги до міжнародного права» (нім. *Völkerrechtsfreundlichkeit*). У німецькій доктрині найчастіше цитують таке узагальнення: *Völkerrechtsfreundlichkeit* – це конституційна настанова держави діяти в симбіозі з міжнародним правопорядком, тлумачити національне право відповідно до міжнародного і максимально сприяти дії міжнародного права у внутрішньому праві.

Принцип не виписаний прямо в статті Конституції, але його виводять із сукупності положень Основного Закону (*Grundgesetz*): у Преамбулі зазначається прагнення до справедливого мирного порядку в Європі та світі, Стаття 24 GG дозволяє передавати суверенні повноваження міжнародним організаціям, з чого випливає готовність взаємодіяти на основі міжнародного права, Стаття 25 GG закріплює, що загальні норми міжнародного права є частиною федерального права, мають перевагу над законами і створюють прями права й обов'язки для людей у Німеччині, Стаття 59(2) GG регулює трансформацію міжнародних договорів у внутрішнє право. Разом вони формують фундаментальну конституційну відкритість до міжнародного права [6, с. 409].

Німецька правова традиція історично характеризувалася дуалістичною моделлю взаємодії між національною та міжнародною правовими системами, що передбачає обов'язковість трансформації міжнародно-правових норм у внутрішнє право для набуття ними чинності. Після імплементації такі норми набувають юридичної сили, еквівалентної силі федеральних законів Німеччини. Зазначена процедура створювала значну колізію між імперативними положен-

нями міжнародного права та принципом верховенства Конституції. Проте, Федеральному конституційному суду Німеччини (далі – ФКС) вдалося врегулювати цей конфлікт упродовж низки років. Керуючись принципом поваги до міжнародного права, ФКС дійшов висновку, що всі державні органи на території Німеччини зобов'язані враховувати при тлумаченні Основного закону як положення Європейської конвенції з прав людини, так і їхнє тлумачення Європейським судом з прав людини [7, с. 26-27].

Федеральний конституційний суд Німеччини послідовно розвинув цей принцип, зокрема у справах: Görgülü (2004), Solange I та II, Maastricht (1993), Lissabon (2009), Recht auf Vergessen I/II (2019), AWACS, Eurocontrol, Honeywell тощо.

На основі цих рішень зміст принципу можна викласти так: 1) суди мають тлумачити національні закони таким чином, щоб: не створювати конфліктів з міжнародним правом; забезпечувати максимальну відповідність міжнародним договорам та загальним нормам міжнародного права; 2) у випадку сумніву виходять з того, що законодавець не хотів порушити міжнародне право, отже, тлумачення має бути гармонізуючим; 3) німецькі суди зобов'язані враховувати рішення ЄСПЛ і поважати їх, наскільки це не суперечить Конституції.

Völkerrechtsfreundlichkeit не передбачає, що міжнародне право «перемагає» Конституцію. Як показано в рішенні Lissabon (2009): Дружнє ставлення – так, але не ціною руйнування конституційної ідентичності та основних прав. Тобто принцип є максимально відкритим, але не безмежним.

Хоча Німеччина «міжнародно-правово дружня», ФКС встановив чіткі межі: 1) міжнародне право не має абсолютного примату над Конституцією (Ст. 25 GG дає пріоритет над законами, але не над Конституцією); 2) Німеччина визнає примат права ЄС, «доки» (solange) воно забезпечує мінімальні стандарти прав людини. У випадку конфлікту з основними принципами Конституції – перевага за Grundgesetz [8, с. 182].

Völkerrechtsfreundlichkeit став прототипом для польського принципу дружнього тлумачення міжнародного права (przyjaznej

wykładni prawa międzynarodowego), чеської доктрини міжнародної відкритості (mezinárodní otevřenost), українських підходів у рішеннях Конституційного Суду щодо «дружності до міжнародних зобов'язань».

Висновки

Таким чином, доктрина дружнього ставлення до норм міжнародного права має сильне символічне та морально-політичне значення. Вона закладає ідею, що держави, учасниці міжнародного співтовариства, мають добровільно і добросовісно виконувати міжнародні зобов'язання. Проте на практиці її застосування стикається з суттєвими викликами: відсутність обов'язковості; неоднозначність формулювань; ризик політизації; проблеми з імплементацією; загроза порушень у кризові часи. Іншими словами, доктрина сама по собі не гарантує міжнародного верховенства або стабільності, вона лише створює бажану базу. Для того, щоб міжнародне право працювало ефективно, потрібні чіткі міжнародні договори, механізми виконання, сильні національні правові системи та політична воля.

Практика Конституційного Суду України свідчить про інституціоналізацію доктрини дружнього ставлення як інструменту гармонізуючого тлумачення. Залучення положень Європейської конвенції та практики ЄСПЛ дозволяє Суду заповнювати прогалини конституційного регулювання і підвищувати рівень захисту особистої свободи, не порушуючи формальної ієрархії джерел права. Рішення в справах щодо примусової госпіталізації демонструють перехід від буквального прочитання Основного Закону до динамічної інтерпретації прав людини, де міжнародні стандарти виконують роль мінімального орієнтиру та запобіжника системним порушенням.

Німецький принцип Völkerrechtsfreundlichkeit є розвинутою моделлю конституційної відкритості до міжнародного права, що поєднує максимальну інтеграцію міжнародних норм із чітко окресленими межами їх дії. Практика Федерального конституційного суду доводить можливість узгодження дуалістичної традиції з активним урахуванням міжнародних зобов'язань, включно з юри-

спруденцією ЄСПЛ. Водночас ця модель підтверджує, що дружнє ставлення не означає відмову від конституційної ідентичності: міжнародне право визнається пріоритетним у межах, сумісних з основоположними принципами Конституції. Саме така збалансована конструкція стала орієнтиром для інших європейських правопорядків, зокрема й для української конституційної практики.

Література

1. Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Cooperation among States in Accordance with the Charter of the United Nations. *United Nations*. URL: <https://legal.un.org/avl/ha/dpilfrscun/dpilfrscun.html> (дата звернення: 26.11.2025).

2. Бокоч М. Принцип дружнього ставлення до міжнародного права у діяльності Конституційного Суду України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 8. С. 541–543.

3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення третього речення частини першої статті 13 Закону України «Про психіатричну допомогу» (справа про судовий контроль за госпіталізацією недієздатних осіб до психіатричного закладу) : Рішення Конституц. Суду України від 01.06.2016 № 2-рп/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-16#Text> (дата звернення: 24.12.2025).

4. У своєму Рішенні Конституційний Суд України підтвердив принцип «дружнього ставлення до міжнародного права», яким враховуються рішення ЄСПЛ в ході інтерпретації положень, що стосуються конституційних прав та свобод, – ОБСЄ. *Конституційний Суд України*. URL: <https://ccu.gov.ua/povyna/u-svoyemu-rishenni-konstytuciyunu-sud-ukrayiny-pidverdvyv-pryncyp-druzhnogo-stavlennya-do> (дата звернення: 26.11.2025).

5. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності

Конституції України (конституційності) положень шостого речення частини першої статті 13 Закону України «Про психіатричну допомогу» 20 грудня 2018 року № 13-р/2018 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-18#Text> (дата звернення: 26.11.2025).

6. Reinbacher T., Wendel M., Grimm D. European Constitutionalism and the German Basic Law. *National Constitutions in European and Global Governance: Democracy, Rights, the Rule of Law*. 2019. С. 407–492.

7. Каленіченко Л., Слинко Д. Співвідношення національного та міжнародного права в розрізі адаптації національної системи законодавства до європейського законодавства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 6. С. 24–27.

8. Міма І. В. Порівняльно-правовий аналіз взаємозв'язку національного та міжнародного права в умовах інтеграційних процесів. *Juris Europensis Scientia*. 2020. № 4. С. 181–185.

References

1. Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Cooperation among States in Accordance with the Charter of the United Nations. *United Nations*. URL: <https://legal.un.org/avl/ha/dpilfrscun/dpilfrscun.html> (date of access: 11.26.2025).

2. Bokoch M. The principle of friendly relations to international law in the activities of the Constitutional Court of Ukraine. *Legal Scientific Electronic Journal*. 2020. No. 8. P. 541–543.

3. Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case on the constitutional submission of the Commissioner for Human Rights of the Verkhovna Rada of Ukraine on the compliance with the Constitution of Ukraine (constitutionality) of the provisions of the third sentence of part one of Article 13 of the Law of Ukraine «On Psychiatric Care» (case on judicial control over the hospitalization of incapacitated persons in a psychiatric institution): Decision of the Constitutional Court of Ukraine. Court of Ukraine dated 01.06.2016 No. 2-рп/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-16#Text> (date of access: 26.11.2025).

4. In its Decision, the Constitutional Court of Ukraine confirmed the principle of “friendly attitude to international law”, which takes into account the decisions of the ECHR in the course of interpreting provisions relating to constitutional rights and freedoms, - OSCE. *Constitutional Court of Ukraine*. URL: <https://ccu.gov.ua/novyna/u-svoyemu-rishenni-konstytuciyyny-sud-ukrayiny-pidtverdvy-pryncyp-druzhnogo-stavlennya-do> (date of access: 26.11.2025).

5. Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case on the constitutional submission of the Commissioner for Human Rights of the Verkhovna Rada of Ukraine on the compliance with the Constitution of Ukraine (constitutionality) of the provisions of the third sentence of part one of Article 13 of the Law of Ukraine «On Psychiatric Care» (case on judicial control over the hospitalization of incapacitated persons in a psychiatric institution): Decision of the Constitutional Court of Ukraine dated 01.06.2016 No. 2-пр/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-16#Text> (date of access: 24.12.2025).

6. Reinbacher T., Wendel M., Grimm D. European Constitutionalism and the German Basic Law. *National Constitutions in European and Global Governance: Democracy, Rights, the Rule of Law*. 2019. P. 407–492.

7. Kalenichenko L., Slynko D. The relationship between national and international law in the context of the adaptation of the national legislative system to European legislation. *Legal Scientific Electronic Journal*. 2019. No. 6. P. 24–27.

8. Mima I. V. Comparative legal analysis of the relationship between national and international law in the context of integration processes. *Juris Europens Scientia*. 2020. No. 4. P. 181–185.

Bayrachna Larysa,

*PhD in Philosophy, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of
Constitutional Law of Ukraine
Yaroslav Mudryi National Law University
ORCID: № 0000-0003-3405-4368*

Kovernyk Daryna,

*Master's student at the Faculty of Law and
Economic Security
Yaroslav Mudryi National Law University
ORCID: 0009-0007-9504-1196*

THE LEGAL NATURE OF THE DOCTRINE OF FRIENDLY ATTITUDE TO THE NORMS OF INTERNATIONAL LAW

The article examines the legal nature of the doctrine of a friendly attitude toward international law as a methodological approach to harmonizing national and international legal orders. Particular attention is paid to the practical implementation of this doctrine in countries with a continental legal system seeking European integration. Using the case law of the Constitutional Court of Ukraine, particularly in cases concerning restrictions on personal liberty and forced hospitalization, the article analyzes the application of the principle of friendly attitude toward international law aimed at ensuring consistent interpretation of national norms in line with international standards. A comparative analysis is conducted with the practice of the Federal Constitutional Court of Germany, which applies a similar approach to resolving conflicts between the Basic Law and international obligations. It is concluded that the doctrine of friendly attitude constitutes an effective tool for dialogue between national and international law and is especially relevant for Ukraine in the context of its European integration aspirations.

Keywords: legal nature, doctrine, friendly attitude to international law, implementation, dialogue, harmonization, Constitutional Court of Ukraine, European Court of Human Rights, human rights.